

Економічні науки

УДК 336.14 : 336.278

Шевченко Наталія Іванівна

*кандидат наук з державного управління,
доцент кафедри фінансів суб'єктів господарювання та страхування
Університету митної справи та фінансів*

Вірц Катерина Андріївна

*магістр
Університету митної справи та фінансів*

АСПЕКТИ ПІДВИЩЕННЯ ПРИБУТКОВОСТІ УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

***Анотація.** У статті дослідженні основні проблеми підвищення прибутковості підприємств України в сучасних умовах, порівняно тенденції до зростання та спадання прибутковості підприємств у різних сферах період 2014 – 2017 рр. та розроблені способи та заходи підвищення прибутковості.*

***Ключові слова:** прибутковість, прибуток, рентабельність, криза, політико-економічна стабільність, потенціал країни.*

Постановка проблеми. Сьогодні важливою проблемою української економіки є подолання спаду виробництва, відновлення нормального відтворювального процесу в усіх його ланках, враховуючи особливості наявних політичної та економічної криз. Одним зі шляхів реалізації цих завдань має стати підвищення прибутковості підприємств, адже саме прибуток є важливою і головною рушійною силою економіки ринкового типу, основним спонукальним мотивом діяльності підприємців в умовах

ринкової економіки, певним гарантом прогресу соціально-економічної системи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед науковців питання впливу різного роду ризиків на імідж України досліджували такі вчені, як О. В. Мелень [1], А. М. Поддєрьогін [2], Ю. А. Гайбура [2], В. В. Лойко [4], Т. В. Романова [5], та інші. Та все ж таки в науці ще немає єдиного погляду щодо методів розв'язання даної проблеми. Тому, усе вищевикладене і обґрунтовує актуальність обраної теми.

Виклад основного матеріалу дослідження. Фінансовим результатом господарської діяльності будь-якого підприємства виступає його прибутковість. Прибутковість являє собою стійке економічне явище, що проявляється як підтверджена здатність підприємства генерувати позитивний фінансовий результат від здійснення як основної, так і всієї господарської діяльності, що полягає в перевищенні доходу над здійсненими витратами в розмірі достатньому для ефективного подальшого функціонування [1, с. 123-126].

Прибутковість безпосередньо пов'язана з отриманням прибутку та показує ефективність діяльності підприємств різних форм власності та характеризує інтенсивність їх роботи. Тому дослідження прибутковості є дуже важливим фактором для подальшого ефективного функціонування та розвитку підприємства.

На формування прибутку як фінансового показника роботи підприємства, що відбивається в бухгалтерському обліку в офіційній звітності суб'єктів господарювання, впливає встановлений порядок визначення фінансових результатів діяльності; обчислення собівартості продукції (робіт, послуг); загальногосподарських витрат; визначення прибутків (збитків) від фінансових операцій, іншої діяльності. Отже, на формування абсолютної суми прибутку підприємства впливають: результати, тобто ефективність його фінансово-господарської діяльності;

сфера діяльності; галузь господарства; установлені законодавством умови обліку фінансових результатів та система оподаткування [2, с. 219].

Динаміка стосовно показників прибутковості є досить нестабільною. Якщо в 2011 році українські підприємства в загальному одержали чистий прибуток (67 797,9 млн. грн.), то в наступних періодах відбувається скорочення його обсягу: в 2012 році – на 48,3%, а в 2013 – на 165,1%, тобто показник досягає від'ємного значення і свідчить про збитковість діяльності. Далі спостерігається лише тенденція до зростання обсягу збитків, найбільше значення яких було в 2014 році (590 066,9 млн. грн.).

Таблиця 1

Чистий прибуток (збиток) підприємств у 2015–2017 рр.

Показники	2015	2016	2017
Чистий прибуток (збиток) підприємств, млн грн	-373516,0	29705,0	168752,8
Абсолютне відхилення (+,-)	x	403221,0	139047,8
У % до попереднього року	x	-8,0	56,75

Джерело: розробка авторів

У 2017 році, порівняно з 2015 та 2016 роками чистий прибуток збільшився на 542 268,8 млн. грн. Це свідчить про ефективну діяльність підприємств в Україні та про розвиток системи управління прибутковістю.

Таблиця 2

Динаміка підприємства, які одержали прибуток

Показники	2015	2016	2017
У % до загальної кількості підприємств	73,3	73,0	72,4
Фінансовий результат, млн грн	352980,4	396745,4	515460,6
Абсолютне відхилення (+,-), млн грн	x	43765,0	118715,2
У % до попереднього року	x	12,4	29,9

Джерело: розробка авторів

За даними Держстату [3], прибутковими підприємствами, частка яких у 2017 році становила 72,4% в загальній кількості підприємств (у 2016 р. -

73,0%), одержано 515460,6 млн. грн. прибутку, або 29,9% більше, порівняно з 2016 роком.

Таблиця 3

Динаміка підприємств, які одержали збиток

Показники	2015	2016	2017
У % до загальної кількості підприємств	26,7	27,0	27,6
Фінансовий результат, млн грн	726496,4	367040,4	346707,8
Абсолютне відхилення (+,-), млн грн	x	-359456,0	-20332,6
У % до попереднього року	x	-49,4	-5,5

Джерело: розробка авторів

Частка збиткових підприємств у 2017 році склала 27,6% (у 2016 р. - 27,0%), ними допущено збитків на суму 346707,8 млн. грн.

У галузевому розрізі найбільший дохід до оподаткування отримали великі і середні підприємства промисловості – 85891 млн. гривень (підприємства, які отримали прибуток – 217370,0 млн. грн. - зростання на 65,4% порівняно з минулим роком; підприємства, які отримали збиток – 131479,0 млн. грн.).

Позитивний фінансовий результат до оподаткування також у підприємств, що займаються професійною, науковою та технічною діяльністю – 44873,0 млн. гривень (підприємства, які отримали прибуток – 49719,0 млн. грн. – зростання на 49,4% порівняно з минулим роком; підприємства, які отримали збиток – 4845,0 млн. грн.).

Позитивне співвідношення показника доходів і збитків продемонстрували великі і середні підприємства оптової та роздрібної торгівлі; ремонту автотранспортних засобів і мотоциклів - 25095 млн. гривень (підприємства, які отримали прибуток – 56526,0 млн. грн. - зростання на 16% порівняно з минулим роком; підприємства, які отримали збиток – 31431,0 млн. грн.).

Найгірший фінансовий результат до оподаткування у 2017 році отримали великі і середні підприємства транспорту, складського господарства, поштової та кур'єрської діяльності, збиток склав – 16823,0 млн. гривень (підприємства, які отримали прибуток – 24322 млн. грн.; підприємства, які отримали збиток – 41145,0 млн. грн.).

Негативне співвідношення показника доходів і збитків також демонструють великі і середні підприємства сільського, лісового та рибного господарства, збиток склав – 1234,0 млн. гривень (підприємства, які отримали прибуток – 5363,0 млн. грн.; підприємства, які отримали збиток – 6597,0 млн. грн.).

Таким чином, офіційні дані Державної служби статистики України свідчать про значні проблеми у діяльності майже половини вітчизняних підприємств. Тому нагальною постає проблема подолання негативних тенденцій та розробка реальних заходів щодо підвищення рівня прибутковості підприємств в сучасних умовах.

Ефективність управління процесами утворення прибутку значною мірою залежить від якості аналізу, реальності виявлення резервів його збільшення, економічного обґрунтування планів формування і використання прибутку на майбутній період. Так, чинником зростання прибутку є зниження собівартості продукції. У зниженні собівартості продукції найбільш повно відображається економія усіх видів ресурсів, які є в розпорядженні підприємства. Зниження собівартості – необхідна умова стабілізації цін, економічного зростання будь-якого підприємства, джерело накопичень для прискорення соціально економічного розвитку суспільства, підвищення добробуту населення. Потребують вдосконалення й нормативи, оскільки одним із резервів збільшення прибутку є повне використання вторинних ресурсів та супутніх продуктів [4, с. 28].

Нині в економіці України спостерігається тенденція до значного зниження доходів суб'єктів господарювання, що призводить до зменшення

прибутку чи навіть збитковості багатьох підприємств. Для того, щоб підприємства України в сучасних ринкових умовах працювали стабільно та отримували прибуток, можна запропонувати такі основні чинники його збільшення:

- нарощення обсягів виробництва і реалізації продукції;
- здійснення заходів щодо підвищення продуктивності праці своїх працівників та застосування системи участі працівників у прибутках підприємства;
- зменшення витрат на виробництво продукції або застосування сучасних методів управління витратами, однією з яких є управлінський облік;
- кваліфіковане здійснення цінової політики, оскільки на ринку діють переважно вільні (договірні) ціни;
- грамотна побудова договірних відносин з постачальниками, посередниками, покупцями;
- удосконалення продукції з середнім рівнем рентабельності, а низькорентабельну зняти з виробництва;
- організація виробничого процесу таким чином, щоб він був пристосований до швидкої переналадки;
- постійне проведення наукових досліджень аналізу ринку, поведінки споживачів і конкурентів [5].

Висновки. Будучи джерелом виробничого і соціального розвитку, прибуток займає провідне місце в забезпеченні самофінансування підприємств, можливості яких багато в чому визначаються тим, наскільки доходи перевищують витрати. Проте для оцінки ефективності роботи підприємства недостатньо використання показника прибутку, оскільки його наявність ще не означає, що підприємство працює добре. Тому для визначення ефективності вироблених витрат необхідно використовувати відносний показник – рівень рентабельності (прибутковості). Проблематика

прибутковості підприємств охоплює питання виникнення прибутку в процесі виробництва, його формування у сфері обслуговування і розподілу і використання для капіталізації. Для вирішення цієї проблеми необхідно системно аналізувати прибутковість підприємств і чинники, що на неї впливають, постійно відстежувати і встановлювати резерви збільшення прибутку і комбінувати різноманітні шляхи підвищення рівня прибутковості.

Література

1. Мелень О. В. Актуальні питання прибутковості підприємства та шляхи її збільшення / О. В. Мелень, Ю. Ю. Холондач // Вісник Нац. техн. ун-ту «ХП»: зб. наук. пр. Темат. вип.: Технічний прогрес і ефективність виробництва. – Харків: НТУ «ХП». – 2015. – № 25 (1134). – С. 123-126.
2. Фінанси підприємств: підручник / [Поддєрьогін А.М., Білик М.Д., Буряк Л.Д. та ін.]; кер. кол.авт. і наук. ред. проф. А.М.Поддєрьогін. – Восьме вид., перероб. і доп.. – К.: КНЕУ, 2013. – 219 с.
3. Офіційний сайт Державної служби статистики України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua
4. Лойко В. В. Шляхи збільшення обсягу прибутку та підвищення дієвості управління прибутком промислового підприємства в сучасних умовах господарювання / В. В. Лойко, Є. С. Несенюк // Міжнародний науковий вісник (International Scientific Journal). – 2015. – № 7. – 28 с.
5. Романова Т. В. Чинники, що впливають на збільшення прибутку підприємств України в сучасних умовах / Т. В. Романова, Є. О. Даровський // Ефективна економіка. – 2015. – № 4. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=3976>